

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Anita Kulmala (o.s. Korkatsu): Armassus (Love Story)

Monikulttuurinen rakkausnäytelmä

Ohjaus lisälmessa: Kirsi-Maria Hartikainen

Savon murteen kieliasun on tarkistanut kulttuuritoimittaja Pirjo Nenola.

Tapahtuu Ylä-Savossa vuonna 2011.

Henget / henkilöt:

Kyllikki ja Erkki – vanhempi pariskunta

Nuoret Kyllikki ja Erkki

Mikko – karjalaismies

Elma – savolaistyttö

Anni – tyttö

Anastasia – tyttö

Petri – Kyllikin ja Erkin pojanpoika

Donika – Petrin kosvolainen tyttöystävä

Eeva – Erkin sisar

I näytös

Kyllikki

Erkki

Nuori Kyllikki

Nuori Erkki

Laulaja

(Ravintola. "Ranskalaiset korot" -kappale soi. Tanssijoita lattialla. Kyllikki ja Erkki saapuvat ravintolaan.)

ERKKI

Saeskos esittelee laalajille toivomuksen, ku tultiin vähän niin ku hiäpäevee juhlimaan?

LAULAJA

Kyllä se sopii. Paljonko niitä yhteisiä vuosia jo on?

ERKKI

Mites niitä nyt tulloo... (Haroo tukkaansa, laskee sormillaan.)

KYLLIKKI

Jogo siul on muisti männyn? Viizikymmenkaheksan vuotta!

LAULAJA

Onneksi olkoon! Se on pitkä aika. Mitäpä toivoisitte?

ERKKI

No kun tämä parempi puolisko (Pieni tauko, katsoo Kyllikkiä lempeästi ja rutistaa vyötäröltä.) on Karjalan tyttöjä, nii saeskos sen (Pieni tauko, katsoo Kyllikkiin onko tämä ajatuksessa mukana.) "Hei Karjalasta heilin minä löysin!"

(Laulu alkaa, Erkki kumartaa Kyllikille, Erkki laulaa mukana, ensin vähän epävarmasti, sitten täysillä, tanssittaa Kyllikkiä, nuoret Kyllikki ja Erkki yhtyvät tanssiin, vaihtavat välillä paria.)

II näytös

Nuori Erkki

Nuori Kyllikki

(Nuori pari jää lavan keskelle, vanhempi pari menee pöydän ääreen. Erkki auttaa Kyllikin istumaan.)

NUORI ERKKI

Hyvät oel' tanssit, ihan hiki tuil'.

NUORI KYLLIKKI

Elä vai muuda virka!

(Pyyhkäisevät otsaa, Erkit kämmenselällä, Kyllikit nenäliinalla.)

NUORI KYLLIKKI

(Vilkaisee kelloa, pelästyy hieman.) A-voi, jo on čuassut puoli kakstoista. Muamo käski olla kois puolen yön aigah!

NUORI ERKKI

No vielähän täss on puol' tuntija aekoo. Piäsiskös sitä suatille? (Tarjoaa käsivartta.)

NUORI KYLLIKKI

(Ujostelee.) Ka suatil, voithai veräjäl sai lähtie. (Topakasti.) Vai ei yhtäh pitemmäl!

NUORI ERKKI

Enhäm minä...

NUORI KYLLIKKI

Aittah en lasse!

NUORI ERKKI

Nii ettäkö aettaa? Eehän tok. Kuha kävellään portille asti yhtä matkoo. Minnoon vartijana, ettee sus' syö neetiä koetmatkalla. (Yrittää laittaa käden Kyllikin harteille.)

NUORI KYLLIKKI

(Pyörähtää pois.) Mie jo en sutta varua! (Kurkistaa nuorta Erkkiä.) Enämbi siuda.

NUORI ERKKI

Kyllä sitä varroo pittää, sutta. (Laittaa kädet korviksi ja murisee, jahtaa Kyllikkiä, saa takaapäin kiinni.) Minussa tuas ee oo mittää varomista. Äet on minut hyvätapaseks kasvattanna.

NUORI KYLLIKKI

Sehäi on hyvä se. (Irroittautuu Erkin otteesta.) Vai sidä mie vai sanoin, että mie en suzie pelgiä, suziloin da karhuloin kessel olen kazvan da täs vie olen, eule miuda kossettu. (Tauko.) Varuamini, se tarkottau pelgiämistä.

NUORI ERKKI

Ahaa. No vielä vähemmä minuva pelätä tarvihtoo. Sutta kyllä aenae jonnii verra, (Mallaa vielä sutta, ulvahtaa, nauravat.) – van ee sitäkkää ku minä oon matkassa.

NUORI KYLLIKKI

Se on hyvä dielo se, siis azie... (Häkeltyy vähän, kun huomaa selittäneensä karjalaista sanaa karjalaisella, sitten löytää oikean sanan.) Mie tarkotan asia. (Painottaa viimeistä lausetta kädenliikkeellään.)

NUORI ERKKI

(Nauraa.) Nii että jielo ja asija! Rakkaalla lapsell on monta nimmee – ja hyvällä assiilla. No sitte vuan mänöks. Kelepooko? (Tarjoaa käsivarren.)

III näytös

Kyllikki

Erkki

(Orkesteri soittaa Monrepos'ia. Nuoret Erkki ja Kyllikki kävelevät käsikynkkää veräjän luo, jäävät siihen hempeilemään. Varttuneet Erkki ja Kyllikki istuvat pöydän ääressä.)

VANHEMPI KYLLIKKI

Miun muamo kerdoi sidä, ku häi nuorena olles kävyi Viiburis. Monrepos'n puisto oli ollun, sanoi, kui paradiizin sadu. Sanoi, siel oli moizie kukkiloi, miittumie häi eullun ni konza nähny. Da korgiet kallivot, sano, kuarisillat, kui täs laulus sanotah, da siel alahan puro matkai. (Haaveillen.) Sen gu olizin iče nähny...

ERKKI

Voesha sitä lähtee kesällä kahtomaan, sitä puistoo on kuulema kunnostettu ja laetettu hienoo kuntooo suomalaes-venäläesi voemi. Luin lehestä että siellä on vaekka minkälaesia tapahtumia pietty, kansaewälisiä kammarjmussiikkivestivaalia ja kuvataieleeriä.

KYLLIKKI

Dai jo ennen sodie Viiburi oli kansainvälini linna, se on kaubungi.

ERKKI

(Laulaa.) Sellanen ol' Viipuri, sellanen ol' Viipuri, karjalaisten kaupunki!

Laulajat: (Jatkavat) "Tanssia sai siellä aina, / arkena ja sunnuntaina, / helppo oli tiensä löytää / kohti oikeata pöytää, / jos vain joku kielsi: 'Ei-ei-ei!' / Toinen sanoi heti: 'Hem till mig!' / Sellanen ol' Viipuri, / sellanen ol' Viipuri/ karjalaisten kaupunki!"

(Erkki ja Kyllikki pyörähtävät lattialla, istahtavat takaisin pöytään.)

KYLLIKKI

(Pyyhkäisee silmiä.) Muissois Karjalas aivin päivä paistaa. Varjoi emmö lapsena ellendän, da hyvä kui emmö ellendän! – Emmö, kuni varjot tuldih – soda! Tuatto temmattih sinne, meijät kiirehel regeh... (Havahtuu muistoistaan.)

ERKKI

Vuan jottae hyvvee jos siinä näkis, ni iliman sottoo myö tuskin oes tavattu.

KYLLIKKI

Kembö tiedäis...

ERKKI

(Laulaa.) Kenpä tietäis sen, ken arvaisi huomisen...

KYLLIKKI

(Yhtyy lauluun.) "Ei selville saada voi, / kas, sen aika vaan / näyttää tullessaan!"

(Nauravat.)

IV näytös

Erkki

Kyllikki

Mikko

Nuori Erkki

Nuori Kyllikki

Elma

ERKKI

Van muistatko kun piti minun sinun piältä ihan tapella?

KYLLIKKI

Vai hyvin muissan. Seibähien ker toraitto. Hyvä, kui että piädä mänettän!

(Mikko säntää lavan poikki nuoren Erkin kimppuun, ottaa Erkkiä rinnuksista kiinni. Erkki yrittää rimpuilla pakoon.)

MIKKO

Kehnon počči, mäne kodihes! – Jouvat! – Jätä miän tytöt rauhah!

NUORI ERKKI

Ee kaet heetä oo kellekää korvamerkitty!

MIKKO

Näm ollah miän tytöt! Onhai teil omat!

NUORI ERKKI

Ee se rakkaas kato heemorajoja! (Mikko tempaa seipään käteensä.)

MIKKO

(Uhkailee seipäällä.) Mie siul rakkauven annan! (Iskee. Erkki torjuu seipäällä.) Kehnon čyöttä!

NUORI ERKKI

Kyllä tiältä pessöö takasi! Kalistelevat seipäillä.

NUORI KYLLIKKI ja ELMA

(Tulevat pyykkikorin kanssa paikalle.) Erkki! Mikko! Heittäkkiä iäreh!

ELMA

Lopettakkee!

(Erottavat tappelijat, Kyllikki työntää Erkin pois päin, Elma Mikon. Miehet yrittävät karata vielä yhteen.)

NUORI KYLLIKKI

Mängiä munal mollembazed! Kehnon toračut!

ELMA

Eepä paljo järki piätä pakota, suattas vaekka henki lähtee jommalta kummalta!

Mikko: (Ottaa pyörän, heristää nyrkkiään.) Elä vai pimieli tule vastah!

(Elma jää katsomaan Mikon perään.)

NUORI ERKKI

(Torjuu puheet kädellään huiskauttaen.) Vielä siinä uhkaelet!

(Nuori Kyllikki ja Elma menevät päätänsä puistellen, alkavat pestä pyykkiä.)

VANHEMPI ERKKI

Olihan sinussa minkä piälle tapella. Ja on vielä hii. (Sipaisee Kyllikin poskea.) – Semmonen ilosilimä, vilikas ku väkkärä!

(Kyllikki nauraa.)

ERKKI

Naaru helis' ku lampaa tiu'ut kaaniina kesäuamuna haassa, kun aarinko noosoo ja on kastetta muassa... (Tarttuu Kyllikkiä käsistä pöydän yli, katsoo silmiin.)

V näytös

Nuori Kyllikki

Elma

Anni

Anastasia

(Elma ja nuori Kyllikki pyykillä.)

ELMA

Sinuva taetaa tuo Erkki kiinnostoo ihan enempähhii?

NUORI KYLLIKKI

No, en jo hänes tiijä! (Miettii.) Enämbi tulda on hänes, kui miän mužikois!

ELMA

No sittehä työ käättä yksii ku vakka ja kans ja lupssaas piälle! (Läiskäyttää kädet yhteen.)

NUORI KYLLIKKI

Vai jos liijangi hyvin? Mäntiijä kuuluu moine lopsahus, što nuaburipidäjäs pöllässytäh! (Nauraa.)

ELMA

Ja luulloovat että sota alako uuvestaa!

NUORI KYLLIKKI

(Pelästyy, tekee ristinmerkin.) Elä vai, Hospodi, uutta sodua anna! – Vai kuiibo sie? (Kiusoitellen.)

Mie olen kaččon, siul silmä tuan Mikon puoleh vai kiändyilöö – da piä hänen jälgeh...

ELMA

(Kiistää kiihkeästi.) No ee varmana, viärin oot nähnä! – Minä vuan katoin jäläkee että oliko sillä pyörässä kissinsilimä. – Minun Pohjanmualla asuva täti sanoo kissoo kissiksi.

NUORI KYLLIKKI

(Nauraa vuorostaan.) Vai kažinsilmän peräh kačoit! Senhäi mie hedi usson! (Heittää Elmaa vaatteella.)

(Nauravat, poistuvat pyykkikoria kantaen. Tapahtumia piilossa seuranneet tytöt tulevat esiin.)

ANNI

(Matkii.) Minä vuan sitä kissinsilimee katoen... – Da mie koiran korvua! (Nauraa.)

ANASTASIA

(Yhtyy nauruun.) Vai oligo se počin sabaro?

ANNI:

(Vakavoituen.) Oletgo sie duumainnun, mänetgö sie izona naimizih?

ANASTASIA

Tagi mänen, jos putin mužikan vai löyvän.

ANNI

Mugai mie, jos putin mužikan löyvän. Vai ei niidä ole helppo löydiä. Muamo sanoi, hyvät mužikat ollah harvas. Ollah toračut kui nuo – libo viinanjuojazet.

ANNI ja ANASTASIA

(Laulavat.) Kaijasjärves äijä kalua, / kai on siijanpoigazie, / Kaijasjärves äijä brihua, / kai on viinanjuojazie! (Nauravat.)

ANNI

Mie kyllä kačon edukädeh, ongo viinanjuoja, da jos on, sidä en ota!

ANASTASIA

En ni mie!

ANNI

Vaikka olizin kui rakastunu!

ANASTASIA

Nii se on. Vai kyllä myö putin mužikat löyvämmö!

ANNI

Löyvämmö!

VI näytös

Kyllikki

Erkki

Petri

Donika

Eeva

Nuori Erkki

KYLLIKKI

Kusbo se Pedri viibyy? Häi sanoi, tulou tänne miän ker blinoi syömäh.

ERKKI

Nii ja sano, että on jokkii yllätys meelle näätettäväks.

KYLLIKKI

Kačo vai! Tuolhai Pedri tulou!

ERKKI

Jonkun naesen kanssa...

(Petri tulee tyttökaverinsa kanssa isovanhempiensa luo.)

PETRI

Terveh, buabo da didi! Täs on Donika Jashari, miun tyttökaveri.

ERKKI

(Yrittää lausua nimen, mutta ei ihan onnistu.) Tonikas... Ettäkö tyttökö kaveri?

KYLLIKKI

(Pukkaa Erkkiä kylkeen, antaa kättä.) No, hei vaan! Minä olen Petrin mummo, Kyllikki. Ja tässä on Erkki, Petrin ukki.

DONIKA

Hauska tutustua.

ERKKI

(Kättelee, epävarmana.) Hauska...

KYLLIKKI

Ka kažigo vei kielen?

ERKKI

Ka kaži – kissa! Ku näen yhe'äki...

(Petri ja Donika istuutuvat pöydän ääreen.)

(Erkki ja hänen sisarensa Eeva tuvassa. Eeva tekee leipätaikinaa. Sivummalla nuori Kyllikki ja Elma peilailevat ja kampaavat hiuksiaan.)

EEVA

Vae karjalaesminiän meenasit tuuva talloon! Suathan sinä paremmannii, näestä omista tytöestä, hyvätapanen ja kommee poeka.

NUORI ERKKI

Mitennii paremman? Kuka sen sanna kuka on parempi? – Saesin mitä saesin, van tämän minä haluvan. Ja otan!

EEVA

(Tuhahtaa, vääntelee käsiään.) Ee maha sillä olla ku tyhjät koorat tuuva talloon. Tuskimpa tuil' mittää matkaa ku sieltä läksivät – jos lie mittää alunperinkää ollu.

NUORI ERKKI

Enpä oo nuita kyselly, myötäjäesijä tae muita tavaroeta. (Muuttaa puheensävyyn ystävällisemmäksi.) Kyllikki on hyvä tyttö. Suat nähhä. Hiän on ku tuil' ja leemaas, van hyvinnii soppeutuvaene.

EEVA

Niin, kyllä kaet niiltä soppeutuvoo luonnetta on vuajittu, ku tänne jootuvat tulemaa, vieraasee ympäristöö. (Miettii hetken, huokaisee sitten.) Tyttörukka.

NUORI ERKKI

Nonniin, tiesinhän minä että sisko sullaa. Niinku minäkii.

EEVA

Voe että! Minkä tälle! (Kiusoitellen.) Taejat olla ihan sulloo vahhoo sen Kyllikkis eessä.

NUORI ERKKI

(Rakastuneen haaveellisena.) No aeka laella sulloo ja muovaeltavoo. On se semmonen...

(Häävalssi. Äiti auttaa nuorelle Erkille pikkutakin päälle. Elma asettaa nuorelle Kyllikille hunnun.

Tanssivat.)

VII näytös

Erkki

Kyllikki

Petri

Donika

ERKKI

(Tokenee.) Mistää sinä Petri näen näti tyttö löösit?

PETRI

Nettikahvilas kävyin, siel häi istui.

(Nagretah tytön ker.)

DONIKA

Siellä minä istuin. Ei ollut vielä omaa tietokonetta. Sillä on hyvä pitää yhteyksiä kotiin Kosovoon.

KYLLIKKI

Vai Kosovoon, sieltä kaukaa olet?

DONIKA

Niin, tulin Suomeen opiskelemaan, sosiologiaa ja valtiotieteitä.

ERKKI

Vae semmosia. Ja nuin hyvästi ossoot jo suomee.

DONIKA

Minulla on hyvä kielipää, ja opiskelin suomea jo kotimaassani ennen tänne lähtöä ja täällä lisää kielikursseilla. Ja Petri opettaa lisää, suomea, savoa ja karjalaa.

ERKKI

No minä kyllä kansa suatan savvoo opettoo. Ja Kyllikki karjaloo.

KYLLIKKI

(Nauraa.) Siinä sitä on kieliä kerrakseen. Mutta aiotko jäädä Suomeen vai palata kotimaahasi opiskelujen jälkeen?

DONIKA

Olin ajatellut opiskella ja työskennellä jonkin aikaa Suomessa ja muissa Euroopan maissa ja palata myöhemmin kotimaahan, mutta taisi mennä suunnitelmat uusiksi, kun tuli tämä Petri. (Vilkaisee Petriä rakastuneena.)

PETRI

Mugai miul – siis niin minullakin.

ERKKI

(Haaveellisena.) Semmosta se on se rakkaas... – Nii se oel' männöö minullakkii. (Katsoo Kyllikkiä.)
– Jalat alta vuan ja suunnitelmat uusiks!

KYLLIKKI

Sie olit sanon, sie olet sulua vahua miun eis. Vai enhäi tagi ole liigua siuda muovailun?

ERKKI

Et oo, ihan sopivasti. Sen verran Savon ukkoo on pitännäkkii vormuloeja, että kelekassa kestää.

KYLLIKKI

Libo ehki rein jalaksil!

ERKKI

(Leikittelee sanoilla.) Libo-libo! (Petrille.) Van taetaa jiahä nyt sinulla se YK-joukkoehin lähtö..?

PETRI

Voipi olla. Mutta onhan sitä omassakin maassa tekevälle paljon mahdollisuuksia.

KYLLIKKI

(Rakastavasti, ihailleen.) Kyllä on, sinun luonteella, taidoilla ja koulutuksella.

PETRI

Ja ainahan maailmalle pääsee, käymään tai töihin, jos – jos yhdessä päätämme lähteä!

ERKKI

Ja, jos enemmän oes maailmassa rakkaatta, niin vähemmän tarvittas YK:n ja muita raahanturvajookkoja.

PETRI

Love and peace, good old hippie!

ERKKI

Elä sinä vanahempoos... Kyllä minnäe tuov verra enklantia ymmärrä, että raaha ja rakkaas – vaekken mikkää vanaha hippie ookkaa. – Enemp semmone uusvanaha rakkaavven apostoel'.
(Kaappaa Kyllikin kainaloonsa.)

Sanastoa

čuassut = kello (monikko)

en lasse = en laske (laskie)

en varua = en pelkää (varata)

dielo, ažie = asia

sadu = puutarha

miittumie = millaisia

alahan = alhaalla

aivin = aina

regeh = rekeen (regi)

toraitto = riitelitte (torata)

ettö mänettän = ette menettäneet (mänettiä)

počči = sika

čyöttä = mato

heittäkkiä iäreh = heittää pois eli lopettakaa (heittä)

mängiä munal = painukaa muualle (sanonta)

toračut = riitelijät, tappelijat (toračču)

mužikois = miehissä (mužikka)

pöllässytäh = pelästyvät (pöllästyö)

Hospodi = Herra (Jumalasta)

kažinsilmä = kissansilmä

putin = kunnon

brihua = nuorta miestä (briha)

blinoi = blinejä (blina)

buabo = mummo, isoäiti

didi = ukki, isoisä

kažigo = kissako (kaži)

libo = tai

ehki = edes

rein jalaksil = reen jalaksilla